

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 2. kesäkuuta 2022
(OR. fr)

9784/22

JAI 791
COPEN 223
JUSTCIV 82
COJUR 19
IPCR 61
RELEX 725

ILMOITUS

Lähtettäjä: Puheenjohtajavaltio

Vastaanottaja: Neuvosto

Ed. asiak. nro: 9375/22

Asia: Ukrainan tilanteen johdosta toteutettavat oikeudelliset toimet
– Tausta-asiakirja

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja 9. kesäkuuta 2022 pidettävää neuvoston istuntoa (oikeus- ja sisäasiat) varten.

*Tausta-asiakirja***Ukrainan tilanteen johdosta toteutettavat oikeudelliset toimet**

Euroopan unioni on Venäjän federaation Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan alusta lähtien pyrkinyt kaikin tavoin varmistamaan, että tilanteeseen reagoidaan sen vakavuuden mukaisesti.

Eurooppa-neuvosto tuomitsi jo 24. helmikuuta 2022 tämän hyökkäyksen ehdottoman jyrkästi ja kehotti toteuttamaan nopeita ja konkreettisia toimia¹. Useita alakohtaisia ja henkilökohtaisia rajoittavia toimenpiteitä, joilla pyrittiin erityisesti jäädyttämään tiettyjen Venäjän ja Valko-Venäjän kansalaisten varat, hyväksyttiin näin ollen SEU 29 ja SEUT 215 artiklan nojalla.

Oikeuden alalla rankaisemattomuuden torjunnasta on tullut merkittävä haaste erityisesti Ukrainan alueella tehtyjä sotarikoksia ja rikoksia ihmisyyttä vastaan koskevien toistuvien väitteiden yhteydessä. Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 4. maaliskuuta 2022 oikeusministerit ilmaisivat huolensa ja solidaarisuutensa Ukrainan kansaa kohtaan ja sopivat, että²

- Venäjän toimien vakavuuden vuoksi oli perusteltua olla käsittelemättä Venäjän ja Valko-Venäjän esittämiä rikosasioissa tehtävää yhteistyötä koskevia pyyntöjä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tapauskohtaista arviointia
- on tärkeää tehostaa tässä yhteydessä tehtyjen sotarikosten ja ihmisyyttä vastaan tehtyjen rikosten rankaisemattomuuden torjuntaa tukemalla Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) käynnistämää tutkintaa ja korostamalla Eurojustin koordinoititehtävän merkitystä
- venäläisiin ja valkovenäläisiin luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin kohdistuvien rajoittavien toimenpiteiden tehokkuus on varmistettava.

¹ [Ks. Eurooppa-neuvoston päätelmät 24. helmikuuta 2022.](#)

² [Oikeus- ja sisäasioiden neuvoston lehdistötiedote 4.3.2022.](#)

Vastauksena tähän tarpeeseen, joka oli tuotu säännöllisesti esiin, myös poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa käsittelevän koordinoitukomitean (CATS) kokouksessa 5. toukokuuta 2022, neuvoston puheenjohtajavaltio Ranska pyrki tiiviissä yhteistyössä komission ja Euroopan ulkosuhdehallinnon kanssa koordinoimaan jäsenvaltioiden toimia mahdollisimman tehokkaasti erityisesti varmistamalla sujuvan tietojenvaihdon Ukrainan tilanteeseen liittyvistä oikeudellisista näkökohdista³ sekä Kansainväliselle rikostuomioistuimelle annettavaa taloudellista ja operatiivista tukea koskevista järjestelyistä. Merkittävää työtä tehtiin myös Ukrainan oikeusviranomaisille annettavan operatiivisen tuen koordinoimiseksi muun muassa lähettämällä Ukrainaan asiantuntijoita Ukrainan oikeusviranomaisten alaisuudessa aloitettujen tutkimusten ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjän käynnistämän tutkinnan yhteydessä.

Lisäksi sekä oikeusviranomaiset kansallisella tasolla että neuvosto ja komissio EU-tasolla ovat toteuttaneet monia toimia⁴:

- Useissa jäsenvaltioissa on aloitettu väitettyjä rikoksia koskevia rikostutkintoja yleistoimivallan tai henkilöitä koskevan toimivallan perusteella. Eurojustin alaisuuteen muun muassa perustettiin 25. maaliskuuta 2022 Puolan, Liettuan ja Ukrainan oikeusviranomaisten yhteinen tutkintaryhmä. Sen tarkoituksena on helpottaa tietojen ja todisteiden vaihtoa sekä tukea Ukrainassa tehtyjä kansainvälisiä rikoksia koskevaa rikostutkintaa. Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjän toimisto ilmoitti 25. huhtikuuta 2022 osallistumisestaan yhteiseen tutkintaryhmään. Viron, Latvian ja Slovakian oikeusviranomaiset ilmoittivat 30. toukokuuta 2022 osallistumisestaan yhteiseen tutkintaryhmään.
- Neuvosto muutti lisäksi Ukrainassa toteutettavan siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevan EU:n neuvontaoperaation (EUAM Ukraina) toimeksiantoa. Muutetun toimeksiannon mukaisesti EUAM Ukraina tarjoaa Ukrainan viranomaisille tukea, jolla helpotetaan Venäjän ilman edeltävää provokaatiota Ukrainaan kohdistaman perusteettoman hyökkäyksen yhteydessä tehtyjen kansainvälisten rikosten tutkintaa ja niihin liittyviä syytetoimia.

³ Taulukot WK 5667/22 ja WK 5728/22, joita päivitetään säännöllisesti.

⁴ Taulukossa WK 5731/22 esitetään yleiskatsaus EU:n tason toimista.

- Eurojustin rooli jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten välisenä koordinoitielimenä on tässä yhteydessä ratkaisevan tärkeä erityisesti siksi, että joukkotuhontaa käsittelevän verkoston sihteeristö toimii Eurojustissa ja on luonut tiiviit yhteydet Ukrainaan Eurojustiin lähetetyn Ukrainan yhteyssyyttäjän kautta. Tässä yhteydessä pidettiin olennaisen tärkeänä, että Eurojust saa hoitaa tätä tärkeää koordinoititehtävää täysimääräisesti säilyttämällä ja analysoimalla todisteita, jotka tukevat käynnistettyjä tutkimuksia. Euroopan komissio hyväksyi näin ollen 25. huhtikuuta 2022 ehdotuksen asetukseksi asetuksen (EU) 2018/1727 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse joukkotuhontaa, ihmisyyttä vastaan tehtyjä rikoksia, sotarikoksia ja niiden liitännäisrikoksia koskevien todisteiden säilyttämisestä, analysoinnista ja tallentamisesta Eurojustissa. Ottaen huomioon asian tärkeyden ja kuultuaan täysimääräisesti kaikkia asianomaisia sidosryhmiä, myös Euroopan parlamenttia, puheenjohtajavaltio järjesti keskusteluja hyvin nopeasti, jotta teksti voitaisiin hyväksyä erittäin tiukoissa määräajoissa poikkeuksellisen kiireellisessä menettelyssä. Asetus⁵ julkaistiin näin ollen 31. toukokuuta 2022, ja se tuli voimaan 1. kesäkuuta 2022.
- Lisäksi Euroopan komissio on perustanut *jäädäyttämisen- ja takavarikointityöryhmän*, jonka tehtävänä on varmistaa venäläisiin ja valkovenäläisiin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvien rajoittavien toimenpiteiden koordinoitu ja tehokas täytäntöönpano, mukaan lukien oikeudelliset jatkotoimet. Tämä yleistyöryhmä jakaantuu tällä hetkellä kolmeen alatyöryhmään, joista ensimmäinen käsittelee varojen jäädäyttämistä koskevia rajoittavia toimenpiteitä, toinen rikostutkintaa ja menetetyksi tuomitsemista ja kolmas yhteisen eurooppalaisen rahaston (*erityisrahasto*) perustamista.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2022/838, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, asetuksen (EU) 2018/1727 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse joukkotuhontaa, ihmisyyttä vastaan tehtyjä rikoksia, sotarikoksia ja niiden liitännäisrikoksia koskevien todisteiden säilyttämisestä, analysoinnista ja tallentamisesta Eurojustissa (EUVL L 148, 31.5.2022, s. 1).

Tässä yhteydessä kysymys määrättyjen rajoittavien toimenpiteiden tehokkuudesta nousee esiin erityisesti, kun otetaan huomioon näiden toimenpiteiden mahdollinen kiertäminen. Komissio hyväksyi 25. toukokuuta 2022 paketin, joka sisältää ehdotuksen direktiiviksi rikoksella saatujen varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevan unionin välineistön vahvistamisesta, ehdotuksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 83 artiklassa olevan "eurorikosten" luettelon laajentamisesta kattamaan EU:n rajoittavien toimenpiteiden rikkomukset sekä suosituksen, joka sisältää tämän alan mahdollisen tulevan aineellista rikosoikeutta koskevan direktiivin ensimmäiset osat.

Eurooppa-neuvosto ilmaisi 30. ja 31. toukokuuta tyytyväisyytensä "jäsenvaltioiden pyrkimykseen säätää kansallisessa lainsäädännössään asianmukaisista menetetyksi tuomitsemista koskevista toimenpiteistä ja kehottaa neuvostoa tarkastelemaan nopeasti komission hiljattain esittämää ehdotusta EU:n pakotteiden rikkomisesta määrättävistä rikosoikeudellisista toimenpiteistä". Eurooppa-neuvosto ilmaisi myös tukevansa "EU:n ja kansainvälisen oikeuden mukaisten muiden vaihtoehtojen aktiivista tarkastelua, mukaan lukien vaihtoehdot, joilla pyritään käyttämään Venäjän jäädytetyjä varoja Ukrainan jälleenrakentamisen tukemiseen"⁶.

- Ukrainan tilanne herättää myös muita kysymyksiä, jotka koskevat esimerkiksi lasten vastaanottoa. Siirtymään joutuneiden alaikäisten ja erityisesti perheistään eroon joutuneiden alaikäisten suojeleminen kaikilta laittomien adoptioiden, kaappausten tai hyväksikäytön riskeiltä edellyttää tehokasta oikeudellista vastaanottokehystä, jota vahvistetaan nykyisellä eurooppalaisella ja kansainvälisellä oikeudellisella yhteistyöllä ja jolla taataan lasten oikeudet. Jäsenvaltioiden koordinoitujen ja yhdenmukaisten toimet ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan taata samantasoinen suoja Euroopan oikeudenkäyttöalueella. Tätä varten IPCR-työryhmässä, yksityisoikeustyöryhmässä (yleiset asiat) sekä siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisessa verkostossa on aloitettu keskustelut erityisesti Ukrainan 20 jäsenvaltiolle lähettämän yhteistyöpöytäkirjan allekirjoittamista koskevan ehdotuksen pohjalta. Tähän sisältyvät ehdotukset, jotka koskevat s alaikäisistä ukrainalaisista huolehtimista, heidän tilapäistä suojeluaan, sosiaalista suojeluaan ja palauttamistaan aseellisen selkkauksen päätyttyä. Osa ehdotuksista kuuluu unionin yksinomaiseen ulkoiseen toimivaltaan.

⁶ [Eurooppa-neuvoston päätelmät, 30. ja 31. toukokuuta 2022.](#)

Puheenjohtajavaltio katsoo tässä yhteydessä, että olisi harkittava unionin tason poliittista vastausta niiden kansallisten toimien lisäksi, jotka voisivat perustua komission jo ehdottamiin suuntaviivoihin.

Edellä esitetyn perusteella neuvostoa pyydetään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Voitaisiinko mielestänne toteuttaa myös muita koordinoituihin toimenpiteisiin kuin ne, joita puheenjohtajavaltio, komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto toteuttavat, jotta Ukrainan nykytilanteeseen voitaisiin reagoida tehokkaammin oikeudellisin toimin? Vahvistatteko erityisesti, että puheenjohtajavaltion olisi yhteistyössä komission kanssa harkittava EU:n tason poliittista vastausta ehdotukseen siirtymään joutuneiden alaikäisten suojelua koskevaksi yhteistyöpöytäkirjaksi?*
- 2. Euroopan komissio ehdotti 25. toukokuuta 2022 SEUT-sopimuksen 83 artiklassa olevan rikollisuuden alojen luettelon laajentamista kattamaan EU:n rajoittavien toimenpiteiden rikkomiset. Kun otetaan huomioon poikkeuksellinen tilanne ja tarve varmistaa EU:n pakotteiden tehokkuus, katsotteko, että SEUT-sopimuksen 83 artiklassa olevan luettelon laajentaminen sekä rikosten ja seuraamusten yhdenmukaistaminen ovat tarpeen?*